

VED DAGENS BEGYNDELSE

Morgenudsendelser i Danmarks Radio - sendt fra Paris

6. - 10. november 1995

MANDAG

Godmorgen, derhjemme, - her er en lille hilsen fra Paris til at stå op på.

Det er en rigtig mørk novembermorgen hernede, men trafikken i byen er for længst i gang. Allerede for en lille time siden vækkede skraldevognen os med de dér store brag, det giver, når de løfter containerne op og hamrer dem ind i gabet på vognen.

Lige ovre på den anden side af gaden, kan jeg se, er der ved at komme lys i vinduerne. Det er et stort gymnasium, og om en tre kvarters tid begynder eleverne at myldre rundt om hjørnet. Indgangen ligger nemlig i rue Auguste Comte - altså i den gade, der er opkaldt efter Auguste Comte.

Auguste Comte - jeg tør godt gætte på, at ham er der ikke mange hjemme i Danmark, der tænker på her til morgen. Man har andet at tænke på fem minutter i syv. Og resten af dagen tænker man såmænd heller ikke meget over ham. Men den måde, vi moderne mennesker, også i Danmark, tænker på, den er måske meget mere, end vi gør os klart, bestemt af tanker, som netop Auguste Comte gjorde sig.

Han blev født nede i Montpellier i Sydfrankrig i 1798. Der er altså kun et par år til, at man kan fejre hans 200 års fødselsdag. Det er da heller ikke for tidligt at begynde at tænke over, om man virkelig kan blive ved at tænke, som Auguste Comte tænkte.

Han forestillede sig, at menneskekulturen udviklede sig gennem tre stadier. Først var der en årtusindlang periode, hvor mennesker troede på Gud, og hvor de så på deres eget liv og på deres samfund i lyset af dét.

Dernæst ville der komme en periode, hvor religion og tro blev afløst af tanker om idéer, værdier, abstrakte kræfter osv.

Men til sidst, mente altså Auguste Comte, - til sidst ville menneskeheden nå frem til et videnskabeligt og industrielt samfund. Her ville man ikke forestille sig eksistensen af andet end dét, som man positivt kunne konstatere. Når man omhyggeligt undersøgte, registrerede og analyserede alting, så ville man få en sådan viden, at man kunne forudse udviklingen. Og dermed kunne man så også kontrollere udviklingen. Samfundet ville blive velordnet og rationelt; det ville blive uden spændinger, fordi det var opbygget på et rent naturvidenskabeligt grundlag. Det ville være uden sult og mangler, fordi produktionen var industrialiseret. Og problemerne, - de ville være løst, og krige og den slags, det ville kun være noget, man læste om i historieböjerne.

Mange tænkte som Auguste Comte, - og som sagt: meget i vores moderne tankegang ligger også på linie med hans.

Men virkeligheden har ikke givet ham ret.

Tværtimod, det bliver tydeligere og tydeligere, at der er mere mellem himmel og jord, end man kan konstatere, - hvis man altså alene overlader det til videnskaben at foretage konstateringen.

Og troen på menneskets evne til at finde et rent rationelt grundlag for frihed og fred i verden, har borgerkrigen i Jugoslavien jo for længst gjort det af med.

Udviklingen har heller ikke givet Auguste Comte ret, når han mente, at religion og tro på Gud ville være et stade, som snart var passé. Tværtimod, - når jeg går på gaden her i Paris og kigger på boghandlernes vinduer - eller for den sags skyld bare på forsiderne af ugebladene i kiosken, - så ser jeg tonsvis af bogtitler og artikler om religion, om tro, om Gud - og især, forresten, en masse om engle.

Og lukker jeg op for TV, så ser jeg hundredtusindvis af unge, som med begejstring samles omkring en gammel, vakkelvorn pave, der næsten ikke kan gå mere, for at høre ham fortælle dem, at egentlig menneskelig frihed og fred kun kan findes gennem en personlig overgivelse til Gud og i et samfund, der dyrker livet i stedet for døden.

Jo, tiden er ved at løbe fra Auguste Comtes måde at tænke på.

Men gaden, der er opkaldt efter ham, udmunder forresten også ovre ved Boulevard Saint Michel. Den er til gengæld opkaldt efter ærkeenglen Michael.

Ham er der nok mere fremtid i ...

God morgen!

TIRSDAG

Godmorgen, derhjemme, - her er Paris, med en lille hilsen til at stå op på. Horisonten mod øst er stadig mørk, når jeg kigger ud af vinduet her i rue d'Assas, men det var den ikke i aftes.

Sagen er, at pariserne elsker at sætte lys på deres bygninger om aftenen, så vi har hver aften en flot udsigt til Panthéon (eller Pantheon, som vi plejer at sige på dansk). Den står dér, imod nattehimlen, med lys på sin store kuppel og på korset øverst oppe.

De slukker illuminationen igen efter midnat, så her til morgen er der ikke meget at se på.

Pantheon er oprindeligt bygget til at skulle være en kirke. Det er derfor, der er et kors på toppen. Den er ikke kirke i øjeblikket, og når jeg siger det så forsigtigt, så er det, fordi Pantheon har haft en noget omtumlet tilværelse. Den blev bygget til at skulle være kirke, men den blev færdig netop op til den franske revolution, og den revolutionære nationalforsamling besluttede, at den ikke skulle være kirke, men et kæmpe begravelseskapel for store mænd. De besluttede også, at den skulle have samme navn som et tempel i det gamle Rom, der var indviet til alle guder - deraf navnet, for de græske ord "pan" og "theon" giver tilsammen netop betegnelsen for hele gudeverdenen under ét.

Senere, under Napoleon, blev Pantheon alligevel kirke, men som sagt: det er den ikke længere, og den rummer i dag kun afdøde honoratiores i deres marmorkister og så de turister, som kommer for at se på dem og på bygningen.

Men når jeg ser ud af vinduet og kaster et øje derover, så tænker jeg egentlig tit på, at ordet Pantheon, - altså dét med alle guder under ét - egentlig er meget betegnende for

en tankegang, som vi ofte har i det moderne samfund, men som vi kun sjældent tænker rigtigt til ende.

Er de egentlig ikke lige gode, alle guderne? Eller rettere - for der er jo kun én Gud: er alle religionerne egentlig ikke lige gode? Er det, når det kommer til stykket, egentlig ikke den samme Gud, vi tror på, hvad enten vi er kristne, muslimer, jøder - eller for den sags skyld noget andet? Har det overhovedet mening at ville prøve at overbevise andre, når det ene kan være lige så godt som det andet? Var det ikke meget bedre, om man - i stedet for at opretholde kunstige skel mellem mennesker, der i den sidste ende må tro på den samme Gud, når der nu kun er én, - var det ikke meget bedre, om man på en måde slog det hele sammen og i stedet for både kirken, moskéen og synagogen havde et, - ja, hvorfor ikke bruge ordet: havde et pantheon, - et tempel, om ikke for alle guder, så dog et fælles tempel for alle religioner, som så dér kunne dyrke den ene Gud, som er?

Tanken er nærliggende, og på en vis måde er der også noget rigtigt i den. Men i den sidste ende er den bundforkert.

Det er rigtigt at respektere, at andre har en anden tro, end man selv har. Ikke bare i tolerant ligegyldighed efter recepten: "at folk må jo mene, hvad de vil; det går jeg såmænd ikke så højt op i!" Men tværtimod i egentlig respekt for andres tro og for den afgørende kerne af fælles sandhed, som eksempelvis findes i både kristendom, jødedom og islam, nemlig at der *er* en Gud, og at der kun er én.

På den anden side synes jeg, det bliver mere og mere klart, at en kristendom, der ikke for alvor tror på sin egen sandhed, vil ende med at falde fra hinanden.

Og at en kristentro, der ikke er så vigtig for én selv, at man nødvendigvis må være et vidne om den over for andre, heller ikke er en tro, som man selv kan leve på.

Et fælles pantheon ville bare blive et kulturelt minde, hvor man dyrkede en stor fortid.

Men det er jo forresten også, hvad Paris' Pantheon allerede er endt med at blive - i hvert fald indtil videre ...

God morgen!

ONSDAG

Godmorgen, derhjemme, - her er Paris og en lille hilsen til dagens begyndelse.

Vi havde ellers politiet gennem gaden i nat.

Ja, det var ikke, fordi det var noget særligt. Politiet kører faktisk hver eneste nat rundt med nogle store busser. "La rafle" kalder man det - det er sådan et pænere fransk ord for razzia, for dét, det drejer sig om, er de mange hjemløse, som ligger på en trappesten med al deres habengut i en plastikpose under hovedet og en gammel papkasse som dyne. Politiet kører rundt og fisker dem op. De bliver kørt ud til Nanterre i Paris' omegn. Her får de et bad og får noget at spise. De bliver tilbudt en lægeundersøgelse, og de får en seng at sove i. Og næste morgen, ja, så er det farvel igen: "Så er der ikke mere for denne gang!" Så kan de godt traske ind til Paris igen og finde et andet sted at gemme sig, til de næste gang er så uheldige at få en tur til Nanterre.

Eller skulle man sige: til de næste gang er så *heldige* at få en tur? For hvor i Paris er der ellers et varmt bad, varm mad, en lægeundersøgelse og en seng at sove i, hvis man er hjemløs?

Der var en mand, som var på vej fra Jerusalem ned til Jeriko (Luk.10,30-35). Han var ikke hjemløs, men han faldt i hænderne på nogle røvere. De trak tøjet af ham og slog ham, så gik de og lod ham ligge halvdød, - jeg var lige ved at sige, at han så nok ud som nogle af dem, politiet fiskede op her i Paris i nat.

Men bortset fra dét kender vi fortsættelsen: der kom en præst forbi; der kom en levit forbi; de gik begge to i en stor bue uden om ham, - man har vel politiet til at køre rundt og tage sig af den slags, ikke?

Så kom der en samaritaner, og han tog sig af den ituslåede mand: ikke nok med, at han forbandt ham og gav ham et bad, noget mad og en seng at sove i på den nærmeste kro; han sagde også til værten, at han skulle ikke stritte ham ud næste morgen, men passe ham så længe det var nødvendigt; dét skulle han, samaritaneren, så nok komme og betale for sidenhen.

Som sagt: vi kender alle fortællingen om den barmhjertige samaritaner. Og vi er helt klar over, hvad der er historiens modeller: man skal ikke være som præsten, og man skal ikke være som levitten, nej, man skal være som samaritaneren.

Men når man nu tænker på de hjemløse her i Paris, og på politiet, som må fiske dem op (og som forresten giver dem en kop varm kaffe allerede i bussen), så er der måske nogle figurer i historien, som vi aldrig taler om.

Vi husker præsten, levitten og samaritaneren, ikke sandt? Men hvad med røverne?

En mand var på vej fra Jerusalem ned til Jeriko (eller også var han på vej fra Notre Dame til Gare du Nord i Paris - man er jo på vej hele livet igennem). Manden faldt i hænderne på røvere. De trak tøjet af ham og slog ham, så gik de og lod ham ligge halvdød.

Bevars, det sker da, at man møder skinbarlige røvere. Men de fleste røverier finder nu sted i kraft af et system og en kultur, hvor vi er hinandens røvere. Hvor vi behandler hinanden sådan, at nogen går til bunds. Vi tager måske ikke tøjet fra hinanden, men vi tager modet fra hinanden. Vi bygger ikke på hinandens livsmod og glæde, men vi bygger i stedet på mure, der skal holde nogen ude. Vi slår måske ikke hinanden fysisk, - men der er nu mange måder at slå en mand ned på og bagefter gå sin vej og lade ham ligge halvdød.

Vi havde politiet gennem gaden i nat, begyndte jeg med at sige. Ja, det var ikke, fordi det var noget særligt, tilføjede jeg.

Men jeg burde jo egentlig have sagt: Jo, det er sandelig noget særligt, at der er så mange, som er faldet blandt *os røvere*, at politiet må køre rundt og fiske dem op om natten.

God morgen!

TORS DAG

Godmorgen, hjemme i Danmark, - her er en lille morgenhilsen fra Paris.

Det er torsdag i dag. Så er det én af de helt store mødedage inde ved siden af. Vi bor nemlig lige ved siden af ét af de store universiteter, Paris Assas, som de unge kalder det - efter navnet på gaden. Og torsdag er som sagt en stor forelæsningsdag, hvor der hele dagen er en myresti af unge på vej til og fra. I aften bliver der sikkert prop i gaden; det er der hver uge, for undervisningen slutter altid meget sent torsdag aften, og så holder forældre eller kammerater hernede i en lang kø af biler og venter på at hente netop deres

Marie-Claire eller deres Jeannette (eller hvad de nu hedder), mens de blokerer for al anden trafik i gaden.

Marie-Claire læser jura og Jeannette økonomi. Men hvad enten det er det ene eller det andet fag, så drejer det sig jo om relationer mellem mennesker. Hvordan skal forholdet være mellem den enkelte og det store fællesskab? Hvad kan man, og hvad kan man ikke? Hvor er der frihed, og hvor må der være bundethed?

Som andre unge, - eller bare som andre moderne mennesker, - vil Marie-Claire og Jeannette også selv bestemme over deres liv. I det hele taget er det jo noget, som optager os moderne mennesker meget: vi vil bestemme selv. Det er ikke bare "de autonome", som dyrker autonomien: selvbestemmelsen på alle områder står på både den politiske og den personlige spiseseddel i alle vestlige lande. Man vil selv! Man vil have sin frihed!

Og det er der som udgangspunkt heller ikke noget i vejen med. Både Det gamle og Det nye Testamente er fulde af ord om frihed: Gud befriede Israel fra slaveriet i Ægypten (2.Mos.6,6). Han ønsker, at vi skal være fri, og den, som Jesus får gjort fri, skal være virkelig fri (Joh.8,36), står der.

I vores ønske om fuld personlig frihed og autonomi støder vi imidlertid på to begrænsninger.

For det første - og dét lærer Marie-Claire og Jeannette alt om på universitetet, her, inde ved siden af - for det første er det jo ret indlysende, at man som menneske ikke er fri til at begrænse andres frihed. Man har ikke ret til at tage retten til livet fra andre for at kunne leve mere frit selv. Man har ikke ret til at leve for en fuld udblæsning, hvis denne udblæsning forpester luften for andre. Man har forresten heller ikke ret til at holde og blokere gaden, så andre ikke kan komme forbi, - men det glemmer de nok igen i aften.

Men - frihed er nu mere end dét at være fri for indgreb. Frihed er ikke bare at være fri *for*. Ved nærmere eftersyn er frihed især at være fri *til* - det vil sige: at have den indre frihed, som skal til for at *kunne* gøre dét, man kan se, er rigtigt, og som man inderst inde gerne vil. For dét, man ligger under for, det er man jo slave af (2.Pet.2,19), og slaver er som bekendt ikke synderligt frie.

Faktisk er det sådanne ting, vi er ved at genopdage i det moderne samfund. Der er alt for meget, hvor vi har bildt os selv og andre ind, at dét, vi havde frihed til, dét kunne vi også holde til. Men i stigende grad må vi jo erkende, at nok havde vi friheden til at handle,

men at vi ikke også var fri til at bestemme, hvad der kom ud af at handle. Og måske kender enhver af os også til ét eller andet i vores eget liv, hvor vi godt ved, at vi ikke er frie, fordi vi ikke er frie i forhold til os selv: vi kan ikke lade være at gøre dét, vi helst ville lade være med (Rom.7,19).

Så når Marie-Claire og Jeannette nu om et par timer står nede på fortovet sammen med Jean-Pierre og andre af deres kammerater, så kommer de også til at snakke om friheden. På den ene eller den anden måde. For frihed - den sande frihed, altså - er ét af de mest brændende og centrale spørgsmål for de unge i dag, - især når de først har gennemskuet dem, der lover dem frihed, skønt de selv er slaver af deres egen livsstil (2.Pet.2,19).

God morgen!

FREDAG

Godmorgen, derhjemme, - her er en lille hilsen fra Paris til at stå op og komme afsted på.

Jeg står faktisk selv med det ene ben på vej ud af døren, for jeg skal hen til bageren og købe os en god baguette, bien cuite, til morgenmad.

Ganske vist lever mennesket ikke af brød alene, men når jeg skal se at få spist morgenmad i en fart, så er det også, fordi jeg skal hen på universitetet og høre om det ord, der udgår af Guds mund, og som mennesket lever af - udover af brødet (Matt.4,4).

Det er 2. Mosebog, som står på tapetet her fredag formiddag. Professoren hedder Jacques Briend, og han er knalddygtig. Man kan ikke forstå, at der allerede er gået to timer, når han er færdig med sin forelæsning.

Det er en fantastisk gave at få lov til at bruge et par år til at få læst ordentligt i Bibelen.

I virkeligheden er der jo tre spørgsmål, som jeg altid synes, er relevante, når man står med en bibeltekst:

For det første: Hvad er det overhovedet, der står? Hvad mente de mennesker, som skrev, med dét, de skrev? Det er jo flere tusinde år siden, det blev skrevet første gang. På et

sprog, vi ikke uden videre forstår. Og af mennesker, hvis tilværelse var så meget anderledes end vores.

Der er meget, som først går op for én, når man får forklaret noget mere om disse sammenhænge. Om de gamle sprog og deres betydning. Om dét, som udgravninger og andre gamle skrifter kan belyse. Og så videre og så videre.

Det skal selvfølgelig ikke forstås sådan, at man er nødt til at gå på universitet for at kunne læse i Bibelen. Heldigvis ikke. Det er jo også kun de færreste af os, som får sådan en chance. Men man kan faktisk få meget ud af at læse en ekstra bog eller høre et foredrag af én, som virkelig véd noget. Som nu Jacques Briand, som jeg skal hen og høre i formiddag.

Men dét var kun det første relevante spørgsmål: Hvad er det, der står?

Det andet spørgsmål er ikke mindre vigtigt, nemlig: Hvad kommer det mig ved? Hvordan finder jeg en mening i mit liv ved at læse den tekst - en mening, som jeg ikke ellers ville finde? Hvordan får jeg øjnene op for, at Bibelen nok er en gammel bog, men at den handler mere om nutiden end om fortiden? ja, faktisk, at den handler mindre om de mennesker, der er omtalt i den, end den handler om os, nu og her?

Så først: Hvad står der? Og dernæst: hvad kommer det mig ved?

Men det tredje spørgsmål synes jeg egentlig er det sværeste, nemlig: hvordan kan man så fortælle dét til andre, så også de finder mere mening i deres tilværelse, end de ellers ville have fundet?

Hvordan får man dét frem, som ligger gemt inde i de gamle ord? hvordan får man det pakket ud, om jeg så må sige, og sagt på en måde, som er relevant og meningsfyldt for moderne mennesker, som har præcist de samme problemer og spørgsmål, som Bibelen handler om, men som ikke er vant til at udtrykke dem med de samme ord, som Bibelen og Kirken bruger.

Det er jo ikke bare et spørgsmål om at sige noget nyt og moderne; noget, som lyder godt i moderne ører, der gerne vil høre nyt. Det er faktisk ingen kunst.

Næh, det drejer sig om at få det ældgamle budskab hevet ud af det gamle sprog og få det sagt på en sådan måde, at det stadig er det samme budskab, men nu i en fremstilling, der

gør det lige så nyt og vedkommende, som det var, da det blev sagt og skrevet første gang. For det er nu engang dét Guds ord, som mennesker kan leve af - og på.

Men faktisk hænger tingene jo sammen, for man kan selvfølgelig ikke sige tingene på en ny og meningsfyldt måde, hvis man ikke først har fundet frem til, hvad det overhovedet er, der står, og især: hvis det ikke først kommer én selv ved.

Så jeg glæder mig til at komme hen, her i formiddag, og høre professor Briend fortælle om 2. Mosebog.

God morgen!